

FATABUREN

Nordiska museets och Skansens årsbok

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK

1966

Redaktion:

GÖSTA BERG · HANS HANSSON

SAM OWEN JANSSON · SKANS TORSTEN NILSSON

Redaktionssekreterare: Ernst-Folke Lindberg

*Omslagets färgplansch återger C. P. Mazers porträtt av
C. J. L. Almqvist. Det är i Nordiska museets ägo.*

Tryckt hos Svenska Reproduktions AB, Stockholm 1967

EVANGELIEKALENDERN FRÅN SILJANSNÄS

av Maj Nodermann-Hedqvist

I maj 1965 förvärvades ett märkligt föremål från hemmansägare Lassar Anders Eriksson i Siljansnäs i Dalarna. Han hade tidigare till Nordiska museet låtit lämna in »en underlig bräda» med förfrågan om vad denna använts till. »Brädan» var på bägge sidor försedd med enkelt ristade små figurer i delvis avgränsade fält, där centralfiguren framställdes med utsträckta armar och gloria. Föremålet är en *evangeliekalender*. Bildfälten skall, om de placerats i korrekt följd visa den aktuella högmässotexten vecka för vecka och ge stöd för minnet hos en icke läskunnig gudstjänstbesökare. Svårigheten blir att infoga de rörliga högtiderna, och på denna kalender är de också blandade med de fasta högtiderna, eller saknas helt; kyrkoårets första text om Jesu intåg i Jerusalem har pressats in på ena sidans mitt, andra texter har utelämnats och kalendern är därigenom delvis svårtolkad.

Evangeliekalendrar av detta slag är ytterst sällsynta. Denna är, så vitt jag kan se den hittills enda i Sverige. Kalendern är av björkträ (enligt utlåtande från Träforskningslaboratoriet i Stockholm), har en längd av 68 cm, tjocklek 1,2 cm och bredd av 8,5 cm (inv. nr. 267.185). Bildfälten löper motställda på bägge sidorna och skär delvis in i varandra. Träet är starkt förslitet vid kortsidorna och något brandskadat. Ena kortändan är försedd med Kristusmonogrammet IHS, den andra med ett fragmentariskt årtal, där endast siffrorna 164 är urskiljbara. Även siffran 4 är osäker.

Kalendern har en motsvarighet i Finland i kalendern från Paattinen (publicerad av Uno Harva i *Folkliv* 1937 s. 77 ff och av Kustaa Vilks i *Finnisch-ugrische Forschungen* 36, 1965) där ristningarna och framställningssättet uppenbart överensstämmer

Detalj av evangeliekalender med Kristusmonogrammet I(esus) H(ominum) S(alvator). Ristningarna visar i översta raden från vänster:

1. 8 sönd. efter Trefaldighet, Matt. 7: 15—21. Jesus talar till lärjungarna. Framställningen defekt.

2. Kristi förklarings dag, Matt. 17: 1—8. Jesus på förklaringsberget. »wilt Du, så wilje wi här göra tre hyddor.»

3. 6 sönd. efter Trefaldighet, Mark. 5: 20—26 »så lägg der dina gåfwo ned för altaret».

4. 5 sönd. efter Trefaldighet, Luk. 5: 1—11. Petri fiskafänge.

med det svenska exemplaret. Det finns även en liknande kalender i Norge, där symboliken i bildfälten emellertid ersatts med kortfattad, ristad text (inv. nr. L 77 330 Norsk Folkemuseum Oslo).

SUMMARY

The Evangelical Calendar from Siljansnäs

Calendars made of wood with engraved figures quoting the year's High-Mass texts are extremely rare. One is known in Finland and another in Norway. A Swedish Evangelical Calendar dating from the 17th century has recently been acquired by the Nordic Museum from Siljansnäs in Dalarna.